

सम्पादकका लागि नोटहरू:

ट्रकोमा क्लाइमेडिया ट्रकोमाइटिस नामक जीवाणुको कारणले लाग्ने एउटा सङ्क्रामक रोग हो । यस सङ्क्रमणले आँखाको ढकनी (आइलिड) मुनिको भागमा खस्रोपन ल्याउँछ । यस किसिमको खस्रोपनले आँखा दुख्ने, आँखाको बाहिरी सतह (अथवा कर्निया) टुक्रिने र अन्तमा अन्धोपन हुने गर्दछ ।

ट्रकोमा संसारकै सबैभन्दा पुराना सङ्क्रामक रोगहरूमध्येको एक हो र यो रोग संसारभरी नै अन्धोपनको एउटा प्रमुख कारणको रूपमा रहेको छ । नेपालमा पनि यो रोग रोकथाम गर्न सकिने अन्धोपनको दोस्रो प्रमुख कारण रहेको थियो ।

मूलतः यो रोग पानीको अभाव, सरसफाइको कमी र आँखामा बस्ने झिङ्गाहरू धेरै भएको बाक्लो वस्तीमा बस्ने गरीब समुदायहरूमा बढी फैलिन्छ । यो रोगको ब्याक्टेरिया सङ्क्रमित व्यक्तिको आँखाको प्रत्यक्ष सम्पर्कबाट वा सङ्क्रमित व्यक्तिको आँखा वा नाकबाट निस्कने स्रावको सम्पर्कमा आएको हात, लुगा वा झिङ्गा जस्ता अप्रत्यक्ष माध्यमहरूबाट सजिलै फैलन सक्छ ।

नेपालमा सन् १९८१ देखि ट्रकोमा व्यापक रूपमा रहेको थाहा हुन आएको थियो जुन बेला अन्धोपन सम्बन्धी एउटा सर्वेक्षणले यो समस्याको व्यापकता पुष्टि गरेको थियो । सन् २००२ मा, राष्ट्रिय ट्रकोमा कार्यक्रम सुरु गरिएको थियो र यो कार्यक्रम सुरुवात देखि नै साझेदारीमा सञ्चालन गरियो । इन्टरनेशनल ट्रकोमा इन्सिष्टिभ (आईटीआई), अमेरिकी सहयोग नियोग(यूएसएड)/ रिसर्च ट्राइएङ्गल इन्सिष्टिभ (आरटीआई) इन्टरनेशनल/इनभिजन, हेलेन केलर इन्टरनेशनलको आर्थिक तथा प्राविधिक सहायता र विश्व स्वास्थ्य सङ्गठनको प्राविधिक सहायतामा नेपाल नेत्र ज्योति सङ्घ, स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय, शिक्षा मन्त्रालय र खानेपानी तथा ढल निकास विभाग यस कार्यक्रमका प्रमुख कार्यान्वयनकर्ताहरू हुन् ।

सञ्चार माध्यमलाई जनस्वास्थ्य समस्याको रूपमा रहेको ट्रकोमा रोग निवारण भएको उपलक्ष्यमा
आयोजितसमारोहको जानकारी २२ नोभेम्बर २०१८

संसारमै अन्धोपनको प्रमुख कारणको रूपमा रहेको ट्रकोमा रोग निवारण गर्ने नेपाल दक्षिणपूर्वी एशियाकै पहिलो राष्ट्र बनेको छ। नेपाल सरकार र राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय निकायहरू बीचको सहकार्यलाई धन्यवाद दिनैपर्छ, जसले गर्दा नेपाली जनताले विश्व स्वास्थ्य सङ्गठनले सुझाएको रणनीति सेफ (SAFE) बाट लाभ लिन सके। यस रणनीतिमा ट्रकोमा विकसित अवस्थामा पुगेका मानिसहरूलाई आँखाको शल्यक्रिया (Surgery) सेवा दिने, रोगग्रस्त जिल्लाका प्रत्येक व्यक्तिलाई वर्षमा एक पटक विशेष एन्टिबायोटिक (Antibiotic) दिने, नियमित रूपमा हात र मुख (Face) धुने कुरालाई व्यापक रूपमा प्रचारप्रसार गर्ने र घर तथा वातावरण (Environment) को सरसफाइमा ध्यान दिने कुराहरू पर्दछन् जसले यस रोगलाई प्रमुख जनस्वास्थ्य समस्याबाट सामान्य समस्यामा झारिदिएको छ।

साझेदारीको माध्यमबाट यस संयुक्त रणनीतिको कार्यान्वयन एउटा ठूलो दायित्व थियो। उदाहरणका लागि, स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय र साझेदारहरूले ट्रकोमा प्रभावित जनताले देशभर रहेका १८ वटा आँखा अस्पतालका ३,००० जना दक्ष चिकित्सकहरूको टोलीबाट आँखाको गुणस्तरीय शल्यक्रिया पाए नपाएको र शल्यक्रिया सहितको आँखा सम्बन्धी सेवाहरू प्रदान गर्न थप ८५ वटा जिल्ला आँखा उपचार केन्द्रको स्थापना गरिए नगरिएको कुरा सुनिश्चित गरेका थिए। बिरामीहरूलाई रिफर गर्ने र जनचेतना जगाउने कार्यका लागि दश हजार जना सामाजिक स्वयंसेवकहरू र १६,००० भन्दा बढी महिला समुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू परिचालन गरिएका थिए। सन् २०१४ सम्ममा, नेपालभर १ करोड ४७ लाखडोज अजिथ्रोमाइसिन एन्टिबायोटिक वितरण गरिएको थियो।

सन् २०१८ को मे महिनामा, विश्व स्वास्थ्य सङ्गठनले आधिकारिक रूपमै नेपाललाई जनस्वास्थ्य समस्याको रूपमा रहेको ट्रकोमा निवारण गर्ने देश घोषित गरेको थियो। अर्थात्, अब नेपालमा १ देखि ९ वर्ष उमेरका ५% भन्दा कम बालबालिकाहरूमा मात्र सक्रिय ट्रकोमाका लक्षणहरू छन्जसको उपचार गर्न आँखामा एन्टिबायोटिक थोपा हाल्नुपर्छ; त्यस्तै १५ वर्षभन्दा माथिका ०.२% भन्दा कम व्यक्तिहरूमा मात्र ट्रकोमाको विकसित रूप (ट्रकोमाटस ट्रिकायसिस)

सञ्चार माध्यमलाई जनस्वास्थ्य समस्याको रूपमा रहेको ट्रकोमा रोग निवारण भएको उपलक्ष्यमा
आयोजितसमारोहको जानकारी २२ नोभेम्बर २०१८

भेटिन्ड्रजसकोउपचार गर्न आँखाको ढकनीको शल्यक्रिया गर्नुपर्छ; र नेपालको स्वास्थ्य प्रणालीले यस रोगका नयाँ बिरामीहरूको पहिचान गरी उपचार गर्न सक्छ ।

यस सफलतालाई स्वीकार गर्दै विश्व स्वास्थ्य सङ्गठनका दक्षिणपूर्वी क्षेत्रीय निर्देशक डा. पूनम खेत्रपाल सिंह र विश्व स्वास्थ्य सङ्गठनका महानिर्देशक डा. टेड्रोस अधानम देभ्रेयुसले स्वीजरल्याण्डको जेनेभामा आयोजित विश्व स्वास्थ्य सङ्गठनको एकहत्तरौं महासभामा नेपालका तर्फबाट स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या राज्य मन्त्री माननीय श्री पद्मा अर्याल ज्यूलाई प्रमाणपत्र प्रदान गर्नुभएको थियो ।

यो नेपालका लागि एउटा ऐतिहासिक क्षण हो किनभने नेपाल विश्व स्वास्थ्य सङ्गठनको दक्षिणपूर्वी एशियाली क्षेत्रमा जनस्वास्थ्य समस्याको रूपमा रहेको ट्रकोमा निवारण गर्ने पहिलो देश बनेको छ । यसरी नेपाल २ करोड ९० लाख नेपाली जनताको ट्रकोमा रोगबाट मुक्त रहने सपना पूरा भएको खुशियाली मनाउन सक्ने अवस्थामा पुगेको छ ।

नेपाल सरकारको तर्फबाट प्रतिनिधित्व गर्दै उप-प्रधानमन्त्री माननीय श्री उपेन्द्र यादव ज्यूले विश्व स्वास्थ्य सङ्गठन-दक्षिणपूर्वी एशियाकी क्षेत्रीय निर्देशक डा. पूनम खेत्रपाल सिंहको प्रमुख आतिथ्यमा र अन्य सबै साझेदार र दाताहरूका बीच प्रमुख योगदानकर्ताहरूलाई विश्व स्वास्थ्य सङ्गठनका तर्फबाट सम्मान सहित सरकारका तर्फबाट प्रशंसा पत्र प्रदान गर्दै यस सफलातको खुशियालीमा भाग लिनुभयो । सोही अवसरमा आँखा स्वास्थ्य सेवा कार्यमा योगदान दिने नेपाल नेत्र ज्योति सङ्घ, रिसर्च ट्राइएङ्गल इन्स्टिच्यूट, तिलगंगा इन्स्टिच्यूट अफ ओपथ्याल्मोलोजी र नौ जना व्यक्तिहरूलाई विशेष सम्मान प्रदान गरिएको थियो ।

अमेरिकी सहयोग नियोग (यूएसएड) का मिसन निर्देशक श्री एमी टोहिल-स्टलले कार्यक्रममा बोल्दै भन्नुभयो: “सन् २००९ देखि नेपाल सरकारलाई ट्रकोमाको प्रभाव सर्वेक्षणका साथै प्रभावित जिल्लाहरूमा सेवा विस्तारमा नजिक रहेर सहकार्य गर्दै

सञ्चार माध्यमलाई जनस्वास्थ्य समस्याको रूपमा रहेको ट्रकोमा रोग निवारण भएको उपलक्ष्यमा
आयोजितसमारोहको जानकारी २२ नोभेम्बर २०१८

आइरहेको छ । अमेरिकी सरकार आज लगभग एक दशक पछि ट्रकोमा निवारणमा गरेको लगानीको प्रतिफल स्वरूप हासिल यस कोशेदुंगा प्रति निकै गर्वित छ । ट्रकोमाका साथै अमेरिकी सहयोग नियोग स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयलाई हात्तीपाइले निवारणमा समेत सहयोग गरिरहेको छ । जुन अर्को जनस्वास्थ्य समस्याका रूपमा रहेको उपेक्षित ट्रोपिकल रोग (एनडीटी) हो । हामी विश्वस्त छौं हाम्रो यस निरन्तर सहकार्यले यस्तै नतिजा हासिल गर्न सकिन्छ ।”

विश्व स्वास्थ्य सङ्गठन-दक्षिणपूर्वी एशियाकी क्षेत्रीय निर्देशकडा. सिंहले बताउनुभयो, “तपाईंहरूले जनस्वास्थ्य समस्याको रूपमा रहेको ट्रकोमालाई निवारण गर्नुभएको छ र यो अत्यन्तै गर्व गर्न लायक उपलब्धि हो । यसले तपाईंहरूको लक्ष्य प्रतिको स्थायी बोध, दृढता र सङ्कल्पलाई मात्र नभई ट्रकोमा निवारण गर्ने विश्व स्वास्थ्य सङ्गठनको सेफ (SAFE) रणनीतिको समझलाई पनि उजागर गर्दछ ।” उहाँले नेपालको सफलताबाट सिक्रुपर्ने मुख्य पाठहरू अर्थात् दुर्गम, उपेक्षित वा सीमान्तकृत जनसङ्ख्यालाई केन्द्रमा राखी स्रोत साधन परिचालन गर्नुपर्ने र कार्यक्रमको प्रभावकारिता र सोही अनुसारको लक्षित स्रोत साधनहरूको आकलन गर्न सक्ने चुस्त निरीक्षण प्रणाली उपयोगमा ल्याउनुपर्ने कुरामाथि पनि प्रकाश पार्नुभयो”

समारोहमा बोल्दै, माननीय श्री यादव ज्यूले भन्नुभयो: “देशको एक नेताको हैसियतले म हाम्रा सम्पूर्ण कार्यहरू जनता केन्द्रित होऊन् भन्ने चाहन्छु र तपाईंहरूले पूरा गर्नुभएको यो कार्य उदाहरणीय छ । हामी सार्वजनिक-निजी साझेदारीको बारेमा धेरै कुरा गछौं । मलाई लाग्छ कि जनस्वास्थ्यको क्षेत्रमा हामीले हासिल गरेको यस ऐतिहासिक उपलब्धिमा हामी सबैको साथ, सहयोग तथा साझेदारी त्यसको एउटा उत्कृष्ट उदाहरण हो । हाम्रो यस सफलतालाई प्रेरणाको रूपमा लिएर म सार्वजनिक-निजी साझेदारीले मानिसहरूको जीवनमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याउने अन्य क्षेत्र तथा अवसरहरूको बारेमा सोच्नेछु ।”

नेपालले जनस्वास्थ्यको क्षेत्रमा पाएको यो ऐतिहासिक सफलताको खुशियाली मनाइरहेको भए तापनि ट्रकोमालाई फेरि उत्पन्न हुन नदिने प्रयासहरू भने जारी राख्नु पर्दछ । ट्रकोमालाई फेरि उत्पन्न हुन नदिन वातावरणीय र स्रोत बाँडफाँडको

सञ्चार माध्यमलाई जनस्वास्थ्य समस्याको रूपमा रहेको ट्रकोमा रोग निवारण भएको उपलक्ष्यमा
आपोजितसमारोहको जानकारी २२ नोभेम्बर २०१८

स्तरमा परिवर्तनहरू ल्याउनु अनिवार्य छ । ट्रकोमा सार्ने मुख्य कारक तत्व झिङ्गाबाट बच्न उचित खानेपानी र सरसफाइको आवश्यकता पर्दछ । यसका लागि पूर्वाधार, शिक्षा र मानिसहरूको बानीमा परिवर्तन ल्याउनु पर्ने हुन्छ । यस रोगको निवारण भए तापनि हामीले रोग फेरि नदेखियोस् भनी सुनिश्चित गर्नका लागि निरन्तर रूपमा काम गर्नुपर्ने हुन्छ ।

माननीय श्री उप-प्रधानमन्त्री ज्यूले स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय र साझेदारहरूलाई निवारण गर्ने भनिएका लिम्फाटिक फिलारायसिस र कालाज्वर जस्ता अन्य उपेक्षित ट्रोपिकल रोगहरू (एनडीटी) र जिल्ला स्तरमा निवारण गर्न अझै प्रयास आवश्यक रहेको कुष्ठरोगलाई पनि समाधन गर्नका लागि यस किसिमको उत्कृष्ट सार्वजनिक निजी साझेदारी फेरि गर्न आग्रह गर्नुभयो ।

थप जानकारीका लागि:

शीलाश्रेष्ठ, स्वास्थ्यशिक्षाप्रशासक, स्वास्थ्य र जनसंख्या मन्त्रालय, ९८४१३६०६८९, pics@mohp.gov.np

